

Informacija o aktivnostima na realizaciji projekata iz oblasti energetske efikasnosti za period jun 2021-decembar 2021. godine

U cilju upoznavanja Vlade Crne Gore o aktivnostima na realizaciji projekata iz oblasti energetske efikasnosti, koji se finansiraju po osnovu međunarodnih kredita i iz Budžeta Crne Gore, Ministarstvo kapitalnih investicija je pripremio informaciju o realizaciji projekata:

1. Energetska efikasnost u Crnoj Gori - druga faza (MEEP 2),
2. Program energetske efikasnosti u javnim zgradama – druga faza (EPPB)
3. Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama i
4. Program Energetski efikasan dom.

1. Energetska efikasnost u Crnoj Gori - druga faza (MEEP 2)

Vlada Crne Gore je dobila zajam od Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) za nastavak realizacije projekta Energetska efikasnost u Crnoj Gori, kroz fazu dva. U okviru prve faze projekta (MEEP 1), koja se završila u martu 2018. godine, energetski je unaprijeđeno 25 javnih objekata (9 obrazovnih i 16 zdravstvenih). Implementacija druge faze projekta (MEEP 2) je započela 1. septembra 2018. godine, a planirana je da traje do 31.12.2023. godine. Vrijednost budžeta projekta je 6 miliona eura. U okviru MEEP 2, planirane su sledeće aktivnosti:

- unapređenje energetske karakteristika 18 objekata zdravstvenog sistema,
- uspostavljanje monitoring sistema za praćenje nivoa komfora u zdravstvenim objektima, kroz praćenje potrošnje energenata i vode, i
- kreiranje održivog sistema finansiranja projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru. Održivi sistem finansiranja, omogućiće da se nakon realizacije druge faze projekta, radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u ostalim zdravstvenim objektima, finansiraju iz ušteda ostvarenih u adaptiranim zdravstvenim objektima.

U realizaciji MEEP 2 učestvuju Ministarstvo kapitalnih investicija i Ministarstvo zdravlja. Ministarstvo zdravlja je odgovorno za implementaciju mjera energetske efikasnosti u zdravstvenim ustanovama, dok je Direktor za energetiku i energetsku efikasnost Ministarstva kapitalnih investicija odgovoran za koordinaciju projekta i obezbjeđivanje podrške Ministarstvu zdravlja.

U periodu od juna 2021. godine do decembra 2021. godine, sprovedene su sledeće aktivnosti:

- U periodu od 20. do 27. septembra 2021. godine, a shodno zahtjevima iz Ugovora o zajmu za realizaciju projekta MEEP 2, od strane tima Svjetske Banke, urađena je srednjoročna analiza projekta ("mid-term review"). Cilj srednjoročne analize bio je da se procijeni ukupni napredak na Projektu. U cilju sprovođenja analize, od strane Implementacione jedinice MEEP 2, izrađen je Izveštaj o postignutim rezultatima i sprovedenim aktivnostima na svim segmentima Projekta, za period septembar 2018 – septembar 2021. godine. Tim Svjetske banke zaključio je da je implementacija Projekta uspješna.
 - Izrađen je tehnički monitoring, kojim je utvrđen nivo ušteda u potrošnji energenata nakon završenih radova, za objekte: Dom zdravlja Ulcinj i Opšta bolnica Bar. Postignuta ušteda u potrošnji energenata na godišnjem nivou za Dom zdravlja Ulcinj iznosi 32.895,47€, a za Opštu bolnicu Bar iznosi 87.894,58€.
 - U toku je evaluacija ponuda za izbor izvođača radova na objektima: Opšta bolnica Nikšić, Dom zdravlja Danilovgrad i Dom zdravlja Mojkovac.
 - Objavljen je javni poziv za izbor izvođača radova na objektu Dom zdravlja Podgorica-Golubovci. Rok za dostavljanje ponuda je 28. decembar 2021. godine.
 - Od strane ugovorenog Konsultanta za potrebe izrade tehničke dokumentacije i nadzora nad izvođenjem radova, izrađeno je sledeće:
 - detaljni energetski auditi za objekte: Dom zdravlja Herceg Novi i Dom zdravlja Bar,
 - tehnički monitoring i verifikacija postignutih ušteda i izvještaji o tehničkom monitoringu sa poređenjem vrijednosti PRIJE i POSLIJE investicije za objekte: Dom zdravlja Ulcinj i Opšta bolnica Bar,
- a u toku je izrada i usaglašavanje:
- detaljnih energetskih pregleda za objekte: Dom zdravlja Podgorica - Blok V i Dom zdravlja Podgorica – Konik,

- plana mjerenja prije i poslije adaptacije i tehničkog monitoringa prije adaptacije za domove zdravlja: Podgorica – Blok V i Podgorica – Konik i
- tenderske dokumentacije za odabir izvođača radova za objekte: Dom zdravlja Bar i Dom zdravlja Herceg Novi.
- Implementaciona jedinica MEEP 2 započela je izradu Opisa posla za Konsultanta za izradu operativnog priručnika i drugih internih akata neophodnih za funkcionisanje usvojenog modela dugoročnog finansiranja projekata energetske efikasnosti [prikupljanje ušteda preko budžeta (za državne objekte) i revolving fond za energetske efikasnost sa primjenom ESCO modela za profitabilne projekte].
- U toku je odabir Konsultanta za društvene medije, a koji će biti član Implementacione jedinice MEEP 2.

2. Program energetske efikasnosti u javnim zgradama - druga faza (EPPB)

Program energetske efikasnosti u javnim zgradama (EPPB) realizuje se u dvije faze, po osnovu ugovora o kreditu i finansijskom doprinosu, potpisanim sa KfW bankom, u iznosu od 13,44 miliona + 22,274 miliona eura.

Prva faza je realizovana u periodu januar 2012. godine - decembar 2015. godine, u okviru koje je izvršena rekonstrukcija i adaptacija 20 osnovnih i srednjih škola i jednog studentskog doma, sa ciljem unapređenja energetske efikasnosti i poboljšanja uslova za boravak i rad korisnika. Ukupna vrijednost uloženi sredstava u objekte iz faze I, uključujući i konsultantske usluge, iznosila je 15,2 miliona eura, pri čemu su nedostajuća sredstva obezbijedena iz kredita za fazu II.

Drugom fazom "Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama" obuhvaćena je primjena mjera energetske efikasnosti u odabranim obrazovnim i socijalnim ustanovama i administrativnim objektima. Implementacija druge faze je započela u januaru 2015. godine.

Cilj programa je unapređenje energetske karakteristika objekta, kako bi se obezbijedila potrošnja energije od najviše 150 kWh/m² za objekte na sjeveru, 125 kWh/m² za objekte u centralnoj zoni i 100 kWh/m² za objekte na jugu Crne Gore. Ciljna grupa programa su učenici, nastavno i ostalo osoblje u obrazovnim ustanovama, zaposleni u administrativnim objektima i korisnici i zaposleno osoblje u socijalnim ustanovama.

Osim navedenog, drugom fazom su obuhvaćene i aktivnosti na: uspostavljanju sistema energetske menadžmenta u objektima koji su obuhvaćeni EPPB programom; uspostavljanju centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru; izradi nacionalnog inventara zgrada i nabavci softvera za proračun energetske karakteristika zgrada, kao i energetske preglede i sertifikovanje objekata nakon njihove rekonstrukcije.

Za implementaciju programa zaduženo je Ministarstvo kapitalnih investicija, Direktorat za energetiku i energetske efikasnosti, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvom finansija i socijalnog staranja i Upravom za katastar i državnu imovinu.

Do sada je u okviru druge faze programa izvršena rekonstrukcija i adaptacija 12 obrazovnih ustanova (Gimnazija „Petar I Petrović Njegoš“ i JPU „Naša radost“ u Danilovgradu, OŠ „Njegoš“ Cetinje, OŠ „Bedri Elezaga“ Vladimir, Ulcinj, OŠ „Milorad Musa Burzan“, Srednje škole „inž. Marko Radević“, „Spasoje Raspopović“, „Vaso Aligrudić“, OŠ „Božidar Vuković Podgoričanin“, Gimnazija „Slobodan Škerović“, Resursni centar „1.jun“ i Resursni centar za djecu i mlade u Podgorici), jedne socijalne ustanove (JU Zavod „Komanski most“ u Podgorici) i jednog administrativnog objekta (zgrada državnih organa na Rimskom trgu u Podgorici). Ukupna vrijednost izvedenih radova na navedenim objektima iznosi 19,6 miliona eura.

U aprilu 2019. godine, potpisan je ugovor za izradu softvera za proračun energetske karakteristika zgrada, nakon čega će biti omogućeno izdavanje energetske sertifikata za zgrade, što je i jedna od obaveza predviđena Zakonom o efikasnom korišćenju energije. Završena je i izrada nacionalnog inventara zgrada, koji služi kao osnova za određivanje pojedinih parametara koji su potrebni za razvoj pomenutog softvera. U toku izrada troškovno-optimalne analize, koja treba da posluži za definisanje klase zgrada. Trenutna verzija softvera je objavljena na stranici www.meec.me.

U avgustu 2020.godine, potpisan je ugovor o izvođenju radova na uspostavljanju centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru. Uspostavljanje sistema je planirano u tri faze, pri čemu je vrijednost ugovorenih radova 3 miliona eura. U toku je implementacija prve dvije faze, za koje je rok za završetak april 2022.godine.

U periodu od juna 2021.godine do decembra 2021.godine, realizovano je sledeće:

- Završeno izvođenje radova na rekonstrukciji JPU „Naša radost“ Herceg Novi, u skladu sa ugovorom potpisanim 26.12.2019. godine;
- Završena izrada tehničke dokumentacije za rekonstrukciju objekta H u Domu za stare „Grabovac“ u Risnu;
- U toku su radovi u skladu sa Ugovorom o uspostavljanju Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom, u skladu sa ugovorom potpisanim 27.08.2021.godine;
- Završen prvi ciklus obuka osoblja zaduženog za održavanje obrazovnih ustanova;

Preliminarni rezultati programa pokazuju da su ciljevi programa ispunjeni. Ukupne uštede u energiji ostvarene na objektima iz faza I i II iznose 15.090.622 kWh, što predstavlja u prosjeku smanjenje u potrošnji energije od 59% u odnosu na period prije rekonstrukcije. Prosječna specifična potrošnja nakon rekonstrukcije iznosi 92 kWh/m² god, dok je specifična potrošnja prije rekonstrukcije iznosila 239kWh/m² god. Period povrata investicije je u prosjeku 18 godina, odnosno za 10,7 godina za 27 objekata, dok je za sedam objekata period povrata veći od 20 godina. Navedeno se odnosi na objekte bez centralnog sistema grijanja, objekte koji su koristili ugalj i sl. Smanjenje emisije CO₂ iznosi 6502 t/godišnje.

3. Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama (EIII)

Projekat pod nazivom „Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama“ se realizuje po osnovu Ugovora o kreditu i Ugovora o grantu, potpisanim sa KfW bankom, u decembru 2019.godine i Posebnog ugovora, potpisanog u avgustu 2020.godine.

Za potrebe implementacije projekta obezbjeđena su sredstva iz kredita KfW banke u iznosu od 45 miliona eura i iz donacije Evropske unije (WBIF_Reep Plus) u iznosu od 4,7 miliona eura. Takođe, planiran je i sopstveni doprinos u iznosu od 10 miliona eura.

Cilj projekta je poboljšanje energetske efikasnosti u odabranim administrativnim zgradama, obrazovnim i socijalnim ustanovama, kao i pružanje podrške u ispunjavanju obaveza propisanih Zakonom o efikasnom korišćenju energije, a koje su proizašle iz EU direktiva. Osim navedenog, smatra se da će postizanje cilja projekta doprinijeti smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte i postizanju planiranog nacionalno određenog doprinosa (INDC/ PNOD). Takođe, očekuje se i pozitivan uticaj na upošljavanje domaćih građevinskih i konsultantskih firmi, što treba da doprinese održavanju kontinuiteta njihovih prihoda, kao i očuvanju postojećih i stvaranju novih radnih mjesta.

U periodu od juna 2021.godine do decembra 2021.godine, sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Izvršeni preliminarni pregledi i ocjenjivanje objekata i formirana rang lista;
- Okončan tenderski postupak za odabir Konsultanta na implementaciji projekta sa predlogom za potpisivanje ugovora;
- Počela analiza podataka i priprema za objavljivanje konkursa za arhitektonsko rješenje za novu administrativnu zgradu, koja će biti izgrađena po standardu za zgrade nulte potrošnje i koja će služiti kao primjer za slične objekte.

4. Energetski efikasan dom

U decembru 2020.godine, Ministarstvo kapitalnih investicija je finalizovalo realizaciju treće faze programa „Energetski efikasan dom“. Tokom realizacije treće faze programa, partnerske banke su odobrile 240 kredita za građane za implementaciju mjera energetske efikasnosti. Imajući u vidu uspješnu realizaciju u prethodnom periodu i ostvarene rezultate, Ministarstvo kapitalnih investicija je u 2021. godini počelo sa pripremnim aktivnostima u cilju realizacije nove faze programa. Nakon usvajanja Zakona o budžetu u junu 2021.godine, stekli su se neophodni preduslovi za realizaciju svih predviđenih aktivnosti u okviru programa.

S tim u vezi, Ministarstvo kapitalnih investicija je 26.7.2021. godine objavilo Javni poziv svim komercijalnim bankama u Crnoj Gori za dostavljanje pisma zainteresovanosti u okviru programa. Rok za dostavljanje ponuda bio je 20.08.2021. godine. Po okončanu procedure izbora banaka predviđene pozivom, Ministarstvo kapitalnih investicija je potpisalo Sporazume o saradnji sa 3 banke (Erste banka, Hipotekarna banka i Lovćen banka).

Pored toga, Ministarstvo kapitalnih investicija je 30.7.2021. godine objavilo Javni poziv svim kompanijama u Crnoj Gori za dostavljanje ponuda prema zahtjevima tenderske dokumentacije, a u cilju izbora kvalifikovanih izvođača radova. Rok za dostavljanje ponuda bio je 27.08.2021. godine, i Ministarstvo je, nakon sprovedene tenderske procedure, potpisalo Sporazume o saradnji sa 8 kompanija za implementaciju mjera energetske efikasnosti u okviru Programa.

Po okončanju procedura potpisivanja Sporazuma o saradnji između Ministarstva kapitalnih investicija i komercijalnih banaka i Sporazuma o saradnji između Ministarstva kapitalnih investicija i kvalifikovanih izvođača radova, stekli su se svi uslovi za početak realizacije programa "Energetski efikasan dom", a na zadovoljstvo svih uključenih strana.

Program podrazumijeva atraktivan i održivi finansijski mehanizam u cilju primjene mjera energetske efikasnosti u domaćinstvima. Za realizaciju ove faze programa, obezbijedena su sredstva iz budžeta Crne Gore u iznosu od 200.000 € za subvencionisanje kamata i naknada za obradu kredita za domaćinstva u Crnoj Gori za sljedeće mjere energetske efikasnosti:

- isporuka i ugradnja sistema za grijanje na moderne oblike biomase,
- isporuka i ugradnja visokoefikasnih toplotnih pumpi za grijanje objekta,
- isporuka i ugradnja split i multisplit sistema za grijanje/hlađenje objekta,
- isporuka i ugradnja termoizolacije na fasadi stambenog objekta,
- isporuka i ugradnja energetski efikasne fasadne stolarije.

U okviru Programa, građani su bili u prilici da apliciraju za beskamratne kredite do maksimalnog iznosa do 10.000 eura, sa periodom otplate do 6 godina, za sprovođenje prethodno navedenih mjera energetske efikasnosti u svojim domaćinstvima.

Tokom realizacije četvrte faze programa, Ministarstvo kapitalnih investicija je u periodu 5.10-29.10. 2021.godine, izdalo 201 potvrdu građanima da su kvalifikovani da učestvuju u programu. Partnerske banke su, zaključno sa 10.12.2021.godine, odobrile 105 beskamratnih kredita za građane za implementaciju mjera energetske efikasnosti u okviru Programa, pri čemu je ukupan iznos kamata i naknada za obradu kredita koji su dosad odobreni 56.182,00 eura.

Prethodno navedeni podaci, kao i dosadašnje iskustvo u implementaciji sličnih podsticajnih projekata, pokazuju da se svijest građana o efektima primjene mjera energetske efikasnosti u značajnoj mjeri povećava. Građani postaju svjesniji da primjenom mjera energetske efikasnosti predviđenih programom „Energetski efikasan dom“, upotrebom energetski efikasnih tehnologija, koji su pritom i ekološki prihvatljivije, mogu da u značajnoj mjeri povećaju komfor i daju značajan doprinos smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Pored toga, projekti poput programa „Energetski efikasan dom“ imaju višestruke benefite, poput obezbjeđivanja povoljnih kredita za građane, uvođenje visoko-efikasnih tehnologija, uspostavljanje tržišta modernih tehnologija u Crnoj Gori, kao i jačanje saradnje između domaćih kompanija i banaka.